

Burgerparticipatie

No. **5**

Factsheet | Mei 2025

Aanleiding en achtergrond

Burgerparticipatie is cruciaal voor het verkrijgen van draagvlak voor het ontwikkelen van duurzame energieproductieopland. Want energieproductieopland heeft impact op het landschap; en kan ook overlast veroorzaken. Burgerparticipatie kan zowel bij de beleidsontwikkeling als de ontwikkeling van concrete projecten. Deze factsheet gaat in op de varianten van burgerparticipatie bij de ontwikkeling van concrete projecten.

Burgerparticipatie

Een succesvolle projectparticipatie vraagt om goede afspraken tussen initiatiefnemer, omwonenden en de overheid. Denk daarbij aan:

1. De termijn om te komen tot participatieafspraken.
2. Het budget ten behoeve van de participatie.
3. Besluitvormingsstructuur.
4. De wijze waarop initiatiefnemer invulling geeft aan het verplichte aanbod aan omwonenden om te participeren in het project (50% lokaal eigenaarschap).

Menukaart

Elk project is uniek en vraagt om maatwerk. De uiteindelijke invulling van de participatie (zowel over het ontwerp als de financiële deelname/tegemoetkoming) zullen de uitkomst zijn van het gezamenlijke gesprek tussen initiatiefnemer, omgeving en de overheid. Een of meerderde opties van onderstaande 'menukaart' kunnen dan ook voorkomen in het uiteindelijke participatieplan.

Procesparticipatie in het project		De initiatiefnemer doorloopt samen met de omgeving een proces om te komen tot een wenselijke en haalbare vormgeving van participatie. Hieruit volgen afspraken over het ontwerp van het energieproject, over de ruimtelijke inpassing en/of over financiële participatie en opbrengsten voor de omgeving.	
<p>Omwonenden profiteren mee als mede-eigenaar van een wind- of zonneproject via een vereniging of coöperatie.</p>	<p>Omwonenden nemen risicodragend deel aan een project, bijvoorbeeld door aandelen, certificaten of obligaties.</p>	<p>Een deel van de opbrengsten komt ten goede aan maatschappelijke doelen in de buurt, zoals een sportclub of wijkvereniging.</p>	<p>Direct omwonenden ontvangen voordeel, bijvoorbeeld in de vorm van verduurzaming van hun woning of korting op groene stroom.</p>
Mede-eigenaarschap	Financiële deelneming	Omgevingsfonds	Omwonendenregeling

Mede-eigenaarschap (individueel/collectief, risicodragend)

Omwonenden en/of individuele inwoners worden mede-eigenaar of volledig eigenaar. Via een vereniging of coöperatie. Het gaat om mee-investeren, voor-investeren in onderzoeken en financieel risico lopen. Mede-eigenaarschap wordt toegepast bij:

- 1| Voldoende bereidheid bij de lokale gemeenschap om mee te investeren en mee te beslissen.
- 2| Als er al een coöperatie is, of als er de bereidheid is om een coöperatie op te starten.
- 3| Ruimte vanuit overheid en de initiatiefnemer voor gedeeld lokaal eigendom. Bij volledig lokaal eigendom treedt de coöperatie, groep inwoners of grondeigenaren op als de initiatiefnemers.

Voordelen	Nadelen
<ul style="list-style-type: none"> • Actieve deelname en gedeeld lokaal eigendom door omwonenden. • Geen voorinvestering nodig door de deelnemers. • Geen verantwoordelijkheid voor onderhoud. 	<ul style="list-style-type: none"> • Financieel risico. • Voordeel komt vaak bij een relatief kleine groep terecht. • Risico dat allen bedrijven of landeigenaren deelnemen en omwonenden niet. • Geen directe invloed op de bedrijfsvoering.

Financiële deelneming (individueel, risicodragend)

Via aandelen, obligaties of een ander financieel voordeel deelnemen in het project. De vorm van deelneming is verschillend per project. Maatwerk is noodzakelijk. Financiële deelneming wordt toegepast bij:

1. Voldoende bereidheid bij de lokale gemeenschap om op individuele basis mee te investeren.
2. Bereidheid van de initiatiefnemer om obligaties/aandelen uit te geven.

Voordelen	Nadelen
<ul style="list-style-type: none">• Actieve deelname en gedeeld lokaal eigendom door omwonenden.• Geen voorinvestering nodig door de deelnemers.• Geen verantwoordelijkheid voor onderhoud.	<ul style="list-style-type: none">• Financieel risico.• Voordeel komt vaak bij een relatief kleine groep terecht.• Risico dat allen bedrijven of landeigenaren deelnemen en omwonenden niet.• Geen directe invloed op de bedrijfsvoering.

Omgevingsfonds (collectief)

De initiatiefnemer vult het omgevingsfonds met een redelijk bedrag. Besluitvorming over de besteding vindt plaats door een onafhankelijk bestuur met in elk geval een vertegenwoordiging van de omwonenden. Een omgevingsfonds wordt toegepast bij:

1. Als dit het resultaat is van het gesprek tussen de ontwikkelaar en de omgeving. Vaak heeft het fonds een specifiek doel: economische of ecologische ontwikkeling, recreatie, duurzaamheid of energiebesparing.
2. Bij een brede vertegenwoordiging van omwonenden om het fonds te beheren.

Voordelen	Nadelen
<ul style="list-style-type: none">• De gemeenschap profiteert als geheel; opbrengsten uit hernieuwbare project komen ten goede aan maatschappelijke doelen.• Omwonenden die niet in staat zijn met eigen geld te investeren profiteren ook mee.	<ul style="list-style-type: none">• Mogelijk zijn de baten vanuit het fonds niet voor iedereen zichtbaar of merkbaar.

Omwonendenregeling (individueel)

Een lokale regeling in een bepaalde straal rondom een project. Denk aan een bijdrage in het verduurzamen van de woning (zoals isolatie), groene stroom met korting, gratis zonnepanelen of een andere financiële vergoeding. Een omwonendenregeling wordt toegepast bij:

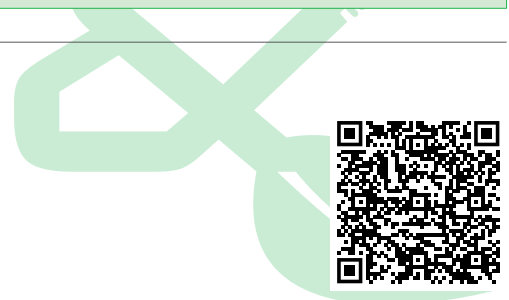
1. Als dit het resultaat is van het gesprek tussen de initiatiefnemer en de omwonenden. Er kunnen ook afspraken worden gemaakt over het beperken van overlast.
2. Vraagt om vroegtijdig overleg tussen initiatiefnemer en omwonenden.

Voordelen	Nadelen
<ul style="list-style-type: none">• Omwonenden lopen geen financieel risico.• Omwonenden die niet in staat zijn met eigen geld te investeren profiteren ook mee.• De baten zijn direct merkbaar voor omwonenden.	<ul style="list-style-type: none">• Ligt gevoelsmatig dichtbij compensatie. Dit kan tot verwarring leiden. Daarnaast kan dit ook als 'afkopen' worden ervaren.• Omwonenden die niet binnen een vastgestelde afstand wonen van het project zijn geen onderdeel van de regeling.

Meer informatie

Over dit onderwerp is informatie te vinden.

Scan hiervoor QR-code:

Colofon:

Auteur | Gerard Migchels (WLR). Deze factsheet is uitgewerkt door Stichting Wageningen Research, business unit Open Teelten. Het is een product van het KOM-project Energie en Landbouw. Dit is gefinancierd vanuit het Kennis op Maat programma van de Topsectoren Agri & Food en Tuinbouw & Uitgangsmaterialen. Stichting Wageningen Research is niet aansprakelijk voor eventuele schadelijke gevolgen die kunnen ontstaan bij gebruik van gegevens uit deze uitgave.